

JURNAL

PENTRU PERSOANELE ȘTIINȚELOR NATURALE ȘI EXACTE, ÎN TOATE CLASELE

Pedigeatș

de

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

N° 3.

(Anul al patrulea)

București

22 Ianuarie, 1859.

Conținutul: Istoria pământului. — Arborele palmier. — Plantele Orchidee.

Istoria pământului.

(Țrmar.)

Daка adăpăm toate împrejurările ce ni se înfruntă asupra pământului și care sunt în stare a ne da o idee asupra istoriei residenței omenirii, adică a globului pământesc, mai-chi noastre obștești; o să ajungem la următorul tablou istoric al formațiunii pământului.

Kindă a închenit pământul a se șka, prin Țrmar, coaja sa ce mai înainte a fost moale, închenindă a se întări și a se răci pe kindă în starea pământului tot n'a închetat țrȚrarea gazelor (aerilor fierbinți), atun-chi focul centrală ridicând gazele, a produsă esplosiuni (săcuturi) grozave, ridicând în multe locuri coaja pământului, care a fostă atun-cha încă sbe-

pire, și așa s'aș făcută muncii gigantici carei acoperă acum pământul nostru. Atun-chi, pentru întâia dată a emisă o peregrinitate asupra sfericii pământului; în muncii și vli s'aș împărțit pământul nostru; așa și emisera despre amiazăzi s'a răfdată într-o mare parte, pe kindă emisera despre miază noapte s'a ridicat din ocean. De aceea, gsimă acum cea mai mare parte a continentului (șkatsului) în emisera despre nord, pe kindă în emisera meridională domnește oceanul cel mare asupra continentului. Împreună cu formarea muncilor, aș emisă țrȚri, lacuri și râuri cele mai mari, care țrȚră acum pe pământul nostru, ca niște

arborii întreprîi împietriți nînz la înălțime de șapte de picioare înkz fiind neskimbatz niçi forma foilor lor. Tot de atîncî, saș mai 'nainte se vede kz s'a înnekatș o parle mare deosebitz a kontinentzrîi kare se afla întpe Afrikă și Amerika în lokzrî șnde este akzșm oceanzrîi Atlantik; achestș kontinentș perdrștș, firzreazș în toate tradițiunile populare cele mai vekî, șșbt nșmipe de Atlantis.*)

Asemenea nștemș zîce kz nerremițș s'a formatș atîncî mi nșate din strîmtorile mърi-lorș (adikz limbi înrșste de anș kare împresînt dozș mърî), prekșm strîmtoarșca de Dardanele kare împresînt marea de Marmora kș marea Neagrș; strîmtoaren de Цибраалтар kare împresînt marea Mediteranz kș marea Atlantikș și strîmtoarea de Беринг kare desuapte în achestș lokș Amerika de Asia, avîndș o lъțime nșmai de nșșine mile ģeografice. Mai kș seamș sîntemș sîrîșî a ne înkînzî kș înaintea formațiunei strîmtorșei de Беринг, adikz înaintea notonzrîi, a trektș ne akolo de la Asia la Amerika (kîndș ora împresnatș kontinentzrîi vekî kș celș nșoș) niunte nașșni toîș din semînjia rîi Adam kare a popozrîș Amerika înaintea deskonepșrei ei prin Колзтм; altmînterea nș ne nștem espîika orișînzrîș popozrîșîilorș primitive (indieni) din Amerika, în vreme kș este akzșmș o fantz doveditș prin fisiologie kș toșî oamenîi d'asșpra șeșîi nșmîntzrîi, sîntș nșșkșșî nșmai d'znș soîș (Rasa), întorkmai prekșm ne povșșșemte Bibliea.

Itz niute tradițiunî populare asșpra notonzrîi la difepile nașșni de la pșșșpîș nînz la anșș.

- La Indieni (în India orientarz) în poema Mararratâ (tradșș în limba țermananz prin Боек); đnzș achestș tradițiune, s'a întîmplatș notonzrîș în anșrî 3500 înainte de Xristosș la 7 Noembrie (9 Avateras alș Indiiilorș)
- La Kinezî, Foș, Foî saș Boî (kare nș poate fi artzrî de kit Noe însz skimbatș N în B, fiindș

*) Treșșe șz pomenimș sîçî kș черчетъриле 'cele mai moderne a ģeologilorș aș akzșnzș la rezultatș, kș nș se rșșemte în nșmîntș remșșîșșrî fosile de oamenî antedelșșiani mi kș stratele de kървni fosilî s'aș formatș kș miî de sekoi 'înaintea întîmplarîi delșșîșrîi.

aceste dozș mtepe foarte asemînztoape în alfabetzrîș ерракк) a vъzrîș notonzrî în anșrî 3461 înainte de Xristosș.

La Iaponezî; đnzș tradițiunile lorș, s'a întîmplatș notonzrîș în anșrî 3424 înainte de Xristos.

La Persieni; tradițiunile lor desnpe noton, șșamînzș mșatș la așșea ģe zîģe Bibliea; însz la Persieni, Noe se kiamș Kaimos; notonzrîș a fostș prîçînzîș prîntp'o kômzș kare s'a aproniatș de nșmîntș.

La Arabîi; đnzș tradițiunile lorș, a fostș notonzrîș în anșrî 3478 înainte de Xristosș.

La Kaldei firzreazș nșme de Ksisșștpo în tradițiunea asșpra notonzrîi; zîoa notonzrîi la ei, este (iarșșî ka mi la Indieni) 8 Noembrie, saș 17 teșines ale lorș).

La Fenicienî; firzreazș znș omș Toat în ale kърșia zile s'a akonepîțș nșșîntzrîș kș anș, anoi ne șpmș s'a deskîșș o rърș în nșmîntș, șnde s'a întopsș ana.

La Eriņgienî este tradițiunea asșpra notonzrîi foarte bogatz în nșme mi în fante; Tifon (Zezrîș pșșșșîi) a vърsatș anș asșpra nșmîntzrîi, đap Sesostpis a skъnatș kș o lъntpe; achestș lъntpe a 'mi nșș'o în ģerș (întp'o konfirșșrîșne a stelilorș); notonzrîș s'a întîmplatș la 7 Noembrie (17 adep) în anșrî 3612 înainte de Xristosș.

La Elenî firzreazș înekъçîșnea în timnzrîș rîi Deskalion la anșrî 3550 înainte de Xristos.

La țermanîi vekî din Ezropa, se pomenemte kș la moartea rîi Balter s'a întîmplatș notonzrî.

La Mexikaniî vekî în Amerika, firzreazș zn nșme Topoi (Noe alș lorș) ģe a vъzrîș notonzrî. În temșșrile lorș a fostș zърrșvitș o kômzș kare vapsș anș ne nșmîntș.

În toate achestș tradițiunî populare, s'aș șvîrșmitș evenimentzrîș notonzrîi în lșna șeģoapei (Sentembrie).

III.

ĢEOĢENIEA.

La toate nașșniile rșșimș nșmepoșșe ideî mi sisteme de kosmoģenie mi de ģeoģenie; prin

каре оаменії с'ащ сілітѣ а есүліка креадісна лѣмеї шї формацісна пѣмінтѣлї. Інтѣр ачесте ідеї, се афлѣ мѣлате foarte асърде шї дїнтѣ тоате есте нѣмаї знѣ системѣ каре се апропіе маї мѣлѣ де адевърлѣ че'лѣ а дескоперїѣ шї іїнѣа геологікѣ модернѣ. Ачест систем есте чел еспї- мат Ін Бїбіле, інсѣ Ін ніште кѣвїнте поелїче, пара- волїче шї сѣвлїме. Бїбіліа зїче, кѣ ла інченѣтѣ лѣкрѣрілорѣ, Дѣмнезеѣ а фѣкѣтѣ лѣміна; ачєаста есте о ідеє foarte адїнкѣ шї foarte адевъратѣ; кѣчї фѣрѣ лѣмінѣ нѣ есістѣ нічї о іїнѣу органїкѣ; лѣміна лє а датѣ форма, пѣтереа соарелѣ лє а фѣкѣтѣ ачєєа че сінтѣ. Фѣрѣ soure нѣ е нічї о атракцісне, прїн ѣрмаре нічї о лєгѣтѣрѣ інтѣре обїектеле материалє.

Ін а доза зї, зїче Бїбілієа, Дѣмнезеѣ а деосєбітѣ апа де пѣмінтѣ. Аша шї геологієа нє доведємте, кѣ Ін епока чєа д'їнтії а глоблѣлї nostrѣ, кїнд інкѣ н'а есістат нічї о іїнѣу органїкѣ, океанїлѣ с'а деосєбітѣ де контїнєнтѣ, де ачєєа нѣ рѣсім нічї о ѣрмѣ органїкѣ д'аѣнчї, Ін сінѣл пѣмінтѣлї. Дар кїнд інченѣ пѣтереа подїтоаре а се манїфєстат Ін сфєра органїкѣ, аѣнчї ведємѣ Ін Бїбіліє кѣ Ін прїма орѣ аѣ емітѣ ерѣврї шї арборї, нє ѣрмѣ нєштї шї іїрїтоаре, аної пѣстѣрї шї манїфєрє шї токмаї Ін ѣрма тѣтѣлор, Омѣл. Адїкѣ пѣтерєа креатоаре а ѣрматѣ Ін лѣкрѣрїє салє калєа прогрєсієвѣ де'ла іїнѣе маї сімплє шї маї імпєрфєктє, нїнѣ ла іїнѣа кѣ органїзмѣ маї комплєктѣ шї маї пєрфєктѣ. Омѣлѣ еміндѣ Ін ѣрма тѣтѣлорѣ, а fostѣ шї короєна шї канѣ д'опєра тѣтѣлорѣ. Аїчї іарѣшї чєрчєтѣрїє геоло- гічє сінтѣ Ін чєа маї пєрфєктѣ армонїє кѣ тра- діцієніє салє. Маї сѣсѣ амѣ вѣзѣтѣ кѣ, кѣ кїтѣ нє апропіємѣ де тѣрїтѣрїє де маї сѣсѣ, кѣ атїтѣ нї се аратѣ fosїлє д'знѣ карактерѣ маї комплєкатѣ, провенїндѣ дїн іїнѣе маї комплєтє. Ін тєрїтѣрїєлї прїмарѣ се арѣлѣ нѣмаї іїрїтоаре шї нєштї; Ін сінѣл тєрїтѣрїєлї сєкєндарїѣ, рѣсім ѣрмє де пѣстѣрї, нѣмаї Ін тєрїтѣрїєлї тєрїіарѣ інчєнє а се арѣла fosїлє де манїфєрє, шї токмаї Ін сѣсѣлѣ тѣтѣлор, нїнѣ ла тєрїтѣрїєлї дєлѣвієлї нѣ рѣсім нічї знѣ омѣ антїдєлѣвієнѣ. Скїмбадї дар нѣмаї нѣ- мєлє де зїлє Ін нѣмє де епочє шї о сѣ авєдї Ін Genesis ал лї Моїсі, сістємѣ геологік чел маї антїкѣ, челѣ маї адевъратѣ шї челѣ маї ад- мїрєбїл; аної Ін адевър, епокѣ де мѣлїї сєколї Ін есістєнѣа пѣмінтѣлї, нѣ естє маї мѣлїї де кїтѣ о зї Ін вїєєа омѣлї. Сѣнтѣлѣ Аггєстїн, вєлі- тѣлѣ еклєсієстїкѣ, а інтєрпєтатѣ шї елѣ Ін ачєстѣ модѣ зїлєлє нємєрїтє Ін Genesis ка ніште епочє деосєбітє зпа де алтє прїн дїфєрїтє катакїзмє, чє с'ащ ѣрматѣ Ін інтєрєалѣ де мѣлїї сєколї.

Вїіторѣлѣ пѣмінтѣлї.

Тоате чїрконстанціє кѣпоскѣтє нїнѣ акѣмѣ нє інкредїнѣєаѣ кѣ нічї акѣмѣ пѣмінтѣлѣ н'а аѣнѣсѣ ла о стѣрє де лїнїєлїє пєрфєктѣ. Кѣтрє- мѣрїє маї шї нічї карє се інтїмнѣлѣ адеєє орї, продѣкїндѣ ніште евенїмєнтє пєрїкѣлєосє, доведєскѣ дєстѣлѣ ачєаста. Аної, де шї ачєстє еве- нїмєнтє нѣ сінтѣ аша де маї ка алє катакїзмє- мєлорѣ антїчє, нѣ трєбѣє сѣ нє інкїнѣїмѣ кѣ е- стє імпосїбїлѣ акѣмѣ а се івї знѣ маїє ката- кїзмѣ нєш, іїндѣ кѣ шї інтѣрє катакїзмєлє антїчє, рѣсімѣ зпєдє маї слєбє шї нє ѣрмѣ вїнѣ алтєлє foarte тарї. Інтѣре амїндєѣрє катакїзмєлє чєлє маї карє аѣ скосѣ мѣнѣїї Пїрєнєї шї Ал- пїї, шї карє аѣ авѣтѣ знѣ інтєрєалѣ де мїї де ані, с'ащ інтїмнѣлѣ алтє катакїзмє мѣлѣ маї нічї шї маї нѣгїнѣ імпортантє. Аша дар, де шї пѣмінтѣлѣ а авѣтѣ нїнѣ акѣм о пєрїодѣ де лїнїєлїє, карє а дїнѣтѣ апроєно 6000 ані, кѣ тоате ачєстєа, нѣ трєбѣє сѣ нє інкїнѣїмѣ кѣ знѣ катакїзмѣ нєш арѣ фї кѣ толѣлѣ імпосїбїлѣ.

Сїнтѣ Ін зпїєрєсѣ знѣ сєлѣ де корпѣрї чє- рєштї, а нѣмє комєтї, карє аѣ карїєрї foarte пєрєрѣлатє; дїн тїмнѣ Ін тїмнѣ се апропіє зпѣлѣ дїнтѣр'їншїї де вѣрє знѣ планєтѣ, продѣкїндѣ о грє- завѣ колїзієнє (ловїрє) кѣ дїнѣлѣ шї ілѣ спарѣє. Бѣкѣїї спарє дїн асємєнєа планєтє се афлѣ шї Ін сістємѣлѣ nostrѣ соларѣ; ачєстєа сінтѣ планєтє нѣмїтє Астєрїдє. Зпїї дїн ачєштї комєтї, маї кѣ сєамѣ комєтѣлѣ лї Вїєлєа, аменїнѣу пѣмін- тѣлѣ nostrѣ Ін вїіторїмєа лї дєнѣлатє де нєї кѣ мїї де сєкѣлї сѣщ мїліоєоо де ані. Аша дар етєрнї- тєа пѣмінтѣлї нѣ естє о нєчєсітєлє шїігїфікѣ, прїн ѣрмаре, шї Ін ачєстѣ нѣнтѣ шїігїнѣа нѣ естє Ін колїзієнє, чї дїн контѣра естє Ін чєа маї маїє армонїє кѣ крєдїнѣа рєліцієнєї, карє атїнѣє етєр- нїтєа нѣмаї зпєї іїнѣе адевъратє, Крєаторѣлї тѣтѣлорѣ; нє кїндѣ тоате креатѣрїє, фїє маї, сѣщ нічї, фїє знѣ фїрѣ де іарѣтѣ, знѣ вєртє сѣщ знѣ глобѣ де пѣмінтѣ, потѣ пєрї; нїмїкѣ нѣ є етєрнѣ; вїігїнѣа дївїнѣ лє а креатѣ шї іар дївї- нїтєа поатє а лє стїрїка. Мїстєрєлє Провєдїн- гєї сінтѣ пѣа іналтє нєнтѣрє нєї спѣрє а лє нѣстєа пѣтѣрѣндє; дар зпєдє нє лєсѣ шїігїнѣа, аколє нє імѣрѣїшєєаѣ крєдїнѣа; прєкѣм зїчє скрїп- тѣра: шї дрєнтѣлѣ трѣштє фєрїчїтѣ Ін крє- дїнѣа са“.

Арборіле палміере.

O deosebită atracere a trasă totă-d'asna pe omăi kătre ačeste арборі. Кеарă ноі, локвиторіі цэрілорă norдіче, каре н'амă въззілă нічі о датэ хнă палміерă, не simțimă атраші к'о simpatie nespusă кăтрэ цэріле палміерілорă кіндă ăitimă descrierea ačestoră рсїііні in онэріле воіаціорілорă. De ші in Европа, маі кэ seamă in norдэлă Европаі, esistă „пэдэрі вірїіне“ адекэ каре н'аă въззілă inкэ тонорэ; кэ toate ачестea kіндă се vorbеште de „пэдэрі вірїіне“ се in-целецэ пэдэріле сэдэлă Америчеі unde esistă

пэдэрі dese imense, кэ арборі d'о inълїіме ші d'о grosime imensă; apoi neste ачешті арборі ăirantїі, се sse палміеріле, паркэ niște gre-nadipі inтp'онă batalionă d'infanterie, săă să zї-чешă маі bine, паркэ о пэдэре аfлїндэ-se пэсэ neste о алтэ пэдэре. Asemenea пэдэрі, zїче хнă воіаціорă, sїntă аdevэrate temple d'adora-цїіnea креаторэлăі; inima омăлăі се inалцэ ші се змнле de simțirea s'влімэлăі ші a infinite-лăі, възїндă ачесте креацїіні admirabile ші ма-жестоасе але рернэлăі vegetală!

Палміерэлă каре дэ Sago (Sagus Rumphii.)

Dară este ші о алтэ кэзэ каре не face кэ izbїтă палміеріле inтp'atita; asta este moti-вэлă кэ палміеріле ераă челе d'intїіш каре аă nătrїтă не омă. Еле ераă паркэ лантеле ешїтă din sїнэлă пэмїнтэлăі ла inченэтелă aparїіі-неі ценэлăі зманă азэпра пэмїнтэлăі, supе а nătrї ачештă fiă izbїтă аfлїндэ-se inкэ in деаг-нэлă săă. Nămaі палміеріле ші арборэлă Pi-

sang (Musa, Bananier) аă nătăтă să fie чеі d'in-тїіш арборі каре аă прокэратă омăлăі nătrїmї-тэлă săă de toate zїеле; кэчї атэнчі арта агрі-кэлэреі d'a skoate prin мэнка din пэмїнтă, іер-вэрі nătrїіве (череалие), н'а esistăтă inкэ. Nă-тэра bine-фэктоаре, а inăestpată ачесте доэ plante к'о форцэ репродэктївэ estраordїнарэ, каре ле face кэ sїntă кацїбіле а се inълїі de sine фэрэ

niči žně aždtopř d'omě. Dakъ vomě nъmi kъ bибліеа, чеа d'intliř lokъinъ a omъlъi ne pъmintě, xъ nъmipea de Paradisъ (paiř), ačnъi statemě siliiđi a ne imađina kъ palmierie epađ čele mai řpъmoaše ornamente kape ađ infpъmъsegađ ačeastъ řpъdinъ zeeъkъ mi kape a nъtpitě ne Adamъ mi Eва, kape nъ se rindeađ niči de kъmě la nimika; kъči bибліеа ne ziče kъ Adam dormea mъlě mi Eва netpečea zioa in konverсаciъni kъ шеарпеле.

Feřičitě sekomě kīndě vъřvaciđi dormě, femel netpeřkě zile kъ konverсаciъni plъkъte, ne kīndě niinea kremlе din sine ne ařbopř, mi kroitorii mi čizmarii nъ čepě plata pentpъ xaine mi čizme; kъči omъlě noapъ žnitorma in чеа mai eřtinъ mi natpъalъ, adekъ nelea roađ mi niči n'ađ tpeřinъđ de poliiđie ka s'ї nъzeaskъ de xoiđi, kъči xoiđi n'ađ че sъ řpе!

Dapř mi esistinga noapъ komplikatz d'a-kъmě, stapea noapъř sočialъ aktъalъ, este nъmai o kontinъađiъne desvolatz a ačestei stpъi primitive d'atъnъči. Esistinga modernъ, ka sъ zičemě aша, este aлkъtъitъ ne esistinga aликъ a oamenilorě primitivi kape a fostě sъřđinъte prin palmiere; aша dapř, sīntemě mi noi datopi palmierilorě esistinga de kape ne bъkъpъmě aštъzi. Poate dapř kъ simpatiea noapъř ne palmiere este mi o pekъnomtingъ instinktivъ nenpъ ačeste plante kape ne a dъpъitě esistingъ; intokmađ ka mi konix in minatzl kīnd e nъskъt, prin instinkt se simte atpъsъ kъtpe sīnzl mъmei sale utliiđě kъ d'akolo easъ šperanđa esistingeđi sale.

Astě-felě se imppeřnъ mъlе imppeřičpъři supъ a fače ka sъ izbimě palmierii mi kъ simpatiea mi doringełe noapъre sīntě atpъse kъtpe natpiea ačestopř ařbopi ideiali.

Aша se esnlikъ fenomenъlъ kъ simđimě atpъsъ vedepеа mi doringa noapъř kъtpe palmieri; kъtpe ačestii ařbopi majestowl kape řđikě kapetelo opř neste čei-lalđi, kape prezintъ in infđđiwarea opř o imađinъ aша de řpъmoašъ mi de sъblimъ. Dakъ řsađiđlъ limbei a konsakpъlъ kъ nъmipea de peče, ačeeа че este sъblimě mi tъpeuđ, nъtemě kъ dpeitě kъblitě sъ nъmimě palmierъlъ «pečełe plantepopř.»

Sъčpъre mi inaltъ ka o řpъmoašъ «sylphide» in Mitolođieа Ełenъ, este žně palmierě; ne kīndě tpeřkīđlъ sъš este innъntpъ žmъlětě k'o

modъbъ delikatъ. La niči depъrtъři (intervale) se ařlъ ne tpeřkīđ kīte 4 sađ 6 foi kape le inkonđiopř. Totě tpeřkīđlъ ape ačeeamě gposime sъš kъ žoš (nъ ka ařbopie noapъre kape sīntě sъš mai sъčpъre de kīlě žoš); ačeastъ le dъ anapinđa žnđi sīlň đirantikě, anoi imppeřičpъpea kъ vīřlъlъ ačestei sīlň este inkonđispatě ka d'o kopoaň de 200-300 foi mi d'o mъlđime de řopī stīndě in gpe; ačeastъ, zičemě, dъ palmierъlъ kъ totъlě anapinđa žnđi sīlň k'o kopoaň mi este soapъe ppeblъlъ kъ palmierii din Ełada a seřvitě ařhitekūlorě ełenl. dpeitě modelъlъ nenpъ řpъmomii sīlňi ađ opř kape ađ žkatz žně opъl aша de mare in ařhitekъpa alıkъ. Dapř la чеа mai mare neřfekđiъne in pviinđa ačeastъ, a aždъsě tpeřkīđlъ palmierъlъ din sneđa Cocos (Cocos coccifera, Cocotier.)

Dapř mi ařkъpъe aškъđite majestoaše in ařhitekъpъ rotikъ, iapř ađ avitě modelъlъ opř la žnđi palmieri mai kъ seamъ la palmierъlъ din sneđa Sago (Sagus Rumphii, vezi řigpъa.)

Ačestě ařbopř este ačełea din kape ppevine Sago, adekъ nimto vovl delikati, transporingl mi natpitive kape se nъně in čiopъř. Aша dapř, ačestě ařbopř nъ nъmai kъ este soapъe folositorě, anoi este inkъ mi soapъe řpъmosě la vedepе, kъči o nъdъpe d'asemenea ařbopi seamъnъ kъ чеа mai řpъmoašъ prodъkđiъne ařhitekъpeř; ařbopii sīntě amezađi in linii dpeite kape se taie inp'žně žngiř dpeitě. Dapř inъlđimea tpeřkīđlъi mepъe inp'žně modě atilě de eгалъ mi volla formatъ de řpъnze imitъ inp'a-tita o volla ařtificialъ, in kīndě vtzīndě žně asemenea gpeň de palmiere, ni sъ napе kъ vedemě žně opě ařhitektonikě neřfekđlъ.

Inp'adevъpř, omъlě n'a natstě sъ gъseaskъ in peřnъlъ plantapř o imađinъ plinъ de vepеpađiъne, mъpime mi nobeđe, ałě-felě de kīlě la palmiere; la ačestii ařbopi d'intpe kape čelě mai mikě (Cocotier) aždъpe la o inъlđime de 80 ničioape, ne kīndě ałđii (s. e. palmierъl de čeapъ) aždъpe la o mъpime de 200 ničioape mi iapř ałđii aždъpě la inъlđimea fabъloašъ de 300 ničioape!

Konformě kъ ačeastъ mъpime estraordinapъ mi kъalitъđiłe deosebite ale plantepopř, a in-zestpat natpъa palmierъlъ mi kъ o vjabilitate mi

o lăncime a vieții estraordinare. Așa trêște palmierul Cocos (Cocos oleracea) pînă la 700 de ani; alți din palmieri ajungă la o vîrstă mai estraordinară.

Dară dakt pe d'o parte, trînkială palmieriloră înfîșiează karakterulă trêștei și a sîșimelăi, pe d'altă parte, frînga palmieriloră înfîșiează kreațiunile cele mai frîmoase și cele mai plîkste în regnăle veșetăle. Frînga palmieriloră este de doz felări: ori în forma unei apîrloare, saș în forma unei pene kă barbe. Într'adevără, în totă regnăle veșetăle nă este năle lăkră mai frîmosă și mai plîkăle de kîle frînga palmieriloră.

Ună altă karakteră admirabilă dă palmieriloră, floarea loră parlıkălară. Florile palmieriloră esă d'o vîșikă înfăle kare, dăne ce s'a formată vîno florile într'insa, krapă k'ună sromotă mare și esă floră galbene kare să lasă josă k'o gradie nesnăș. Fie-kare floare în sine este mikă, dară toate împreună kîndă sîntă învele în vîșikă, daș ačestelă vîșiche nămite Snadive (spadix) ună karakteră de trîpime iară demne palmieriloră.

Ună karakteră iară parlıkălară găsîmă la florile palmieriloră kă sîntă de diferite sekse; adîkă sîntă floră maskăle (kă stamine) și floră femelă (kă pistile); kîte odată se află pe ună palmieră amîndouă felări de floră împîrșite în diferite părșri; dară altă dată ačeste diferite sekse sîntă împîrșite kăpară pe diferite individe, adîkă sîntă palmieri nămai kă floră maskăle și alți palmieri nămai kă floră femelă. Ačestă palmieri de diferite sekse, arăle o mare simpatie, nătemă să zîcemă, un amoră; unăle pentru altăle. În Egiptă, oameni kare se oknă kă kăltăra kărmăloră (și kărmăle este un felă de palmieră) kîndă ajungă primăvara, timpăle împreunărei sekseloră, taie florile kărmălele maskăle și arăkă polens (semiune) peste floare femelă; asta este kășnia palmieriloră. Dară,

zîkă voiașorii, kîndă vine timpăle kășniei și omăle a negăkată a o face, kărmăle se zșkă de doră și de trêște de pîș; întokmai kămă o fată de trêștată se face nosomorită kîndă a trêkată kărnăvală și ea a pîmasă fată. Fata și kărmăle aș lăle de seriosă ordînkăle lăi Dămnezeș kătre Adam „să nă sîș singări“. Dar la felă oameneșă este kîte odată o nenorășire kă kăpară dăne kășnie unăle nă vîră să fie «singăre» kă vîrășăi loră, či cheră balări, soareșri, sočietăle și kîte odată alți adorașri; dară sîșmana fată de kărmăle, să mășșmește kă zăș și să nă se mai plînce atășă kă e singări.

În sasonăle amorăle, palmieri skotă din florile loră o odoră delikăle și plîkăle, totă d'o dată ačeste floră se înkăzeskă măle. Eată kă ačeste plante n'ăș trêșășă de moskă și de alte parfămeriă kă să plăkă amanșilor loră.

Deună împreunărea sekseloră, floarea femelă se skîmă într'ună frăkă kare are o trîpime kîte odată nămai de doz lină, iară altă dată (la kokosă) are trîpimea de 1/2 pișioră. Trei, mease și kăpară doz-sure-zече lășă cheră ačestă frăkă kă să se matăre. Ačestă frăkă are o gază ori pe fîndă, saș în mizlokă, este înkonșipată d'o pene taie și în mizlokă are ună simășre moale și dăle kîndă frăkăle nă o înkă gata, pe zpmă ačestă simășre să întărește kă neatra; însă între simășre și penele pe din afăre să formează ună lăsidă dăle și plăkăle kă lanțele. Așa este la palmierăle kokos.

Știînga botanichei kănoamă akămă 580 sșe de palmiere, dintre kare 310 sșe se află pe kontinentăle vekă și 270 pe cele năș.

Eată o idee ċenerală despre ačestă sșberană nășeră și plăkăle în regnăle veșetăle. Ună pîvileșă foarte parlıkălară la ačestă sșberană veșetăle; kă și la sșberană neveșetăle se întîmpă de măle ori kă, kă kîle sîntă mai nășeră kă altăle sîntă mai nepăkăle. —

Плантеле Orchidee.

Плантеле *Orchidee* sîntî în Botanikъ, ачеа че есте картеа нсмитъ „O mie mi zna de nouă“ în literatură. Adeкъ întоkmaî ka în нсmita карте гъsimъ o adnape din челе маî vizare istoriî, ама гъsimъ ла o Orchidee o adnape din челе маî vizare forme de plante. ниmтe forme de flori аша de spanie (чидале) în кiтъ n'аръ kpede чине-ва ла еsistinga лоръ, дакъ нс ле аръ гъsi în realitate în natăpъ.

Eatz kămъ se еспrimъ D. K. Muller de- stre ачесте класе de flori. „Fântăra mi formеле ачесторъ flori, zиче ачестъ astorъ, kovăshele toate че аръ пtea imăjinaцинеа-ноастpъ съ'шî imăjine în sfera fîjделоръ fantastice mi imăjinare. Ачесте flori sîntъ toate komnăse de mease foi, даpъ Natăpa а шtistъ съ varieazъ fântăpa fiemî-kăpăia foi deosebite mi kompoziciэнеа лоръ impăpăna, în кiтъ а еmitъ ниmтe forme inkintătoape, еstraordinаръ. Într'ачесте flori гъsimъ знеле каре seamъ kъ знъ pantofъ de дамъ foarte еlegantъ, kъ пангliche ми знъ nodъ гра-чiosъ, саъ kъ floarea аре колорî алта de vie ми de стрълăчitoape în кiтъ seamъnъ kъ păvinъ, zmapardъ, tonasъ ми алторъ netpe пpeчioase, а-тlta de pape ми de еstraordinape în кiтъ ничî fantasia orientale fepinte а prinчineasei în картеа «O mie mi zna noantea» нс ле prezintъ în колорî маî viî ми маî fantastice. Алт datъ, o floare орхидеe се prezintъ ka o insektъ, kъ зpinile sale întinse сьзpîndъ inkoaचे, inkolo. Mina botanistăлî tremăpъ kîte odatъ de сьzparize ми de mîpare kîndъ va съ iea în mînъ o spîkъ de flori ми întlănehte nihte алvine, măshite, лъ-къste, саъ keаръ broante miчî, саъ kapete de шepнî, de voi, de maîmăde саъ а знî kavalerъ kъ kaskъ ми toate ачесте обiekte нс sîntъ în realitate алтъ nimikъ de кiтъ flori каре аъ îm-бpъkatъ forme stranî а ачесторъ обiekte. Ба inkъ, în sădăлă Americhei еsistъ o sneгъ de flori орхидеe (*Peristeriea*) каре seamъnъ într'atlta k'o поpъmbîцъ kъ зpinî întinse, în кiтъ поpълî pagine o venereazъ ka simboлăлă zeотъjei amopăлî, ne kîndъ kpiшtîniî d'аколо venerez ачeastъ imăjîнъ ka presentăciэнеа а spîrităлî sanklă.

Florile орхидеe, opî kъ stađ dpenlă în săсă, саъ kъ sîntъ atpinate în жоsъ formîndъ ka nihte

чiorpine саъ adănăтpî de flori foarte пlăkăte. Знеле орхидеe sîntъ foarte poditoape; аша се гъsehte într'o гpădinъ în Anglia о plantă орхидеe (*Dendrobium speciosum*) каре поартъ *doz mî* de flori.

Nă еsistъ o колоape în лăme каре нс еste penprezentatъ în орхидеe; даpъ маî kъ seamъ se гъsehte ла ачесте flori în пpîvîнца-колорилоръ o armonie admirabilъ каре face kъ vederea а-честоръ plante еste аша de пlăkăтъ. Даpъ ми în парfămăpî ssave ми deliciouse sîntъ vorate ачесте flori. E destăлă ka съ нсmită aiчî Ba-ниlicea каре еste ми ea знъ felъ de орхидеe. Даpъ маî în ченере, toate орхидеиле sîntъ аша de adorante în кiтъ o singăpъ plantă xмlăo kîte odatъ o florăpie întpearъ kъ odoarea ei.

Ачесте plante admirabile în felăpimî de kîнpî, kpeskъ нсmaî în климеле челе маî калде (tropiche); акло (маî kъ seamъ în America tropikalъ) пăдăpîле sîntъ plăne kъ орхидеe каре па kpeskъ ne пămintъ, чî săсă ne арборî; kъчî sîntъ plante parazite каре се пătreskъ ne kostăлă алтора. Nă e de deskpîсă, zîkъ voiăciopî, гpă-măsegea знeî пăдăpe virđine în sădăлă Ame-richei kъ арбориле sale секларе, kъ palmierile sale điranliche, în mizлоккăлă kъpora sîntъ alip-nate în аepъ nihte fîjнe vizare каре formenzъ în ачесте imenze peциси, паркъ знъ пlăfondъ жьгpъvîлă kъ felăpimî de обiekte fantastice; aste sîntъ felăpimî de орхидеe atpinate săсă ne ар-борî znде kpeskъ.

Kăлăpă орхидеилор în климеле noastpe еste kamъ kostisitoape; kъчî чере o florăpie d'o tem-ператpъ (кăлăpă) foarte inalтъ ми totъ d'o datъ знъ аepъ zmidъ. Kъ toate ачестеа, sîntъ акmă în Европа nihte florăpî znде kpeskъ miî de snege de орхидеe; kъчî, onserbъ знъ bo-ланistk, sîntъ акmă kănoskăte маî шălте snege de орхидеe, de кiтъ epă kănoskăтă snege de plante în ченере, nainte kъ o săтъ de аnî.

Чине даpъ va съ admire ne пămintъ знъ paradisъ de flori еsotиче de felăлă чelъ маî еstraordinаръ, съ vizitezе o florăpie de орхидеe. Tokmaî atăнчî va пpîчene ачеса че zиче pe-ли-циэнеа indianilorъ „Dămnezeъ vпîndъ а face o poezie, а făkăтъ flori!“